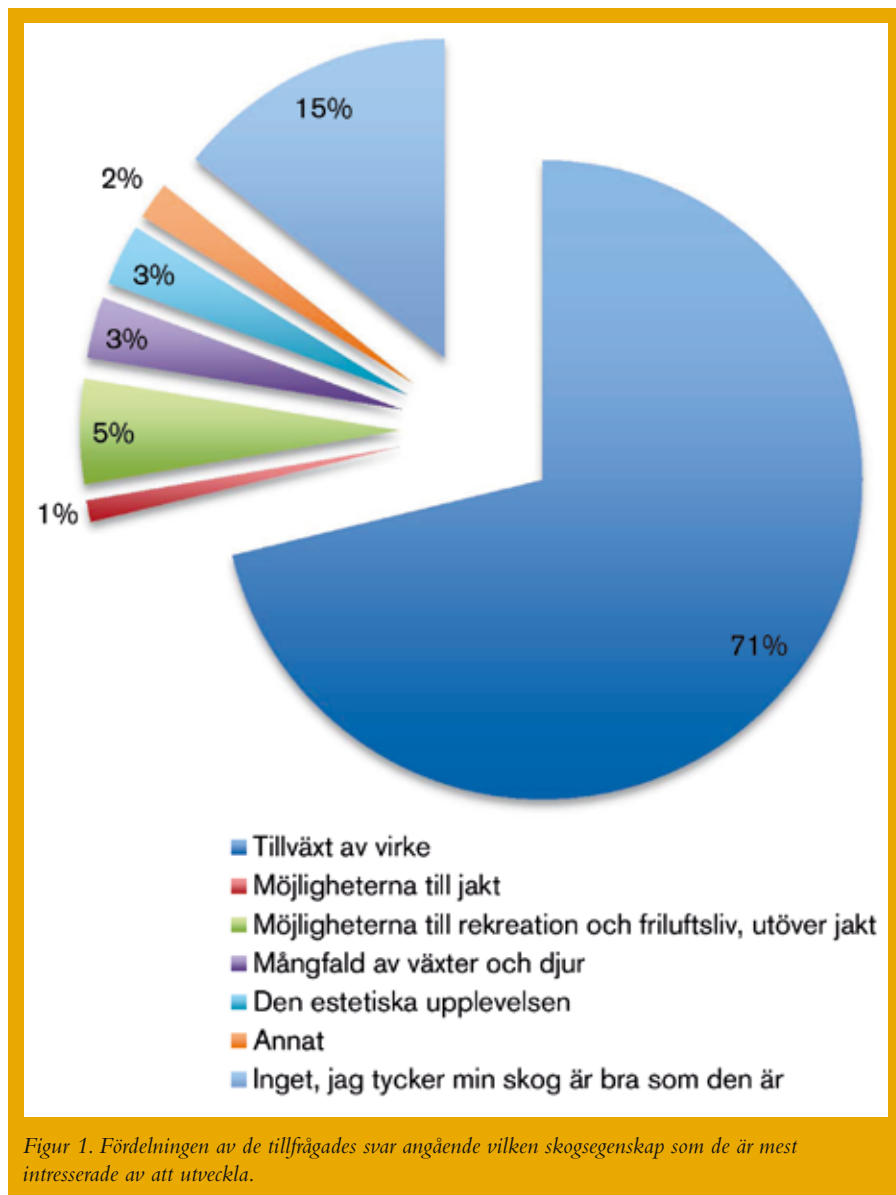

Vad vill skogsägaren satsa på?

- Enskilda privata skogsägare äger hälften av skogen i Sverige, och har därmed stort inflytande på det övergripande skogstillståndet.
- Vi har studerat faktorer som påverkar hur privata skogsägare prioriterar skogens olika nyttigheter.
- Äldre skogsägare tenderar att vara mer nöjda med sina skogar än yngre skogsägare.
- Kvinnor är mindre benägna än män att ge virkestillväxten högsta prioritet.
- Det är mer troligt att ägare till samägda fastigheter prioriterar rekreativsmöjligheter, biodiversitet eller den estetiska upplevelsen av fastigheten framför virkestillväxt, än att ensamma ägare gör det.
- Resultaten visar vad som kommer att öka eller minska i betydelse för skogsägarna i framtiden, förutsatt att man har bra prognoser för åldersutvecklingen hos skogsägarna.

■ Under lång tid har skogen bidragit till den svenska välfärden och kan nog även sägas ha en given plats i den så kallade folksjälén. Skogen är fortfarande viktig för välfärden även om dess betydelse i vissa avseenden minskat i relation till andra näringsgrenar. För sysselsättningen har skogens betydelse avtagit i takt med ökad mekanisering och mer automatiserad produktion. I stället har vi sett andra, delvis nya, användningsområden för skogen växa fram. Skogens betydelse för upptag av koldioxid och förnybar energi har t.ex. kommit mer och mer i rampluset i takt med samhällets ökade fokus på klimatfrågorna. Samtidigt som välfärden har ökat och vi har fått mer fritid har också skogen som en plats för rekreation i olika former blivit allt viktigare.

I Sverige ägs en stor del skogen av privatpersoner. Genom tidigare forskning vet vi att det finns en stor variation i de privata skogsägarnas målsättningar och skäl till att äga skog. Detta är inte över-

raskande med tanke på att skogsägandet inte längre har lika stor betydelse för de flesta skogsägares ekonomi. Medan tidigare generationers skogsägare ofta bedrivit skogsbruk som komplement till ett aktivt jordbruk, återfinns dagens skogsägare inom nästan alla yrkes- och samhällsgrupper. I dag har en privatägd skogsfastighet i medeltal ca 50 hektar produktiv skogsmark, vilket innebär att skogen kan ge extra inkomster till sina ägare genom avverkning av timmer och massaved, men för de flesta privata skogsägare utgör inte skogsinkomsten den huvudsakliga inkomstkällan. Det relativt låga beroendet av skogsinkomsterna gör att det finns utrymme för skogsägarna att ha en rad andra målsättningar och syften med sitt skogsägarande. Skogsfastigheten är till exempel ett viktigt sätt att behålla kontakten med sin hembygd för många som inte längre bor kvar i den kommun där man äger skog. Många lägger också stor vikt vid att föra traditionen av att vara just skogsägare

vidare inom familjen. Andra användningsområden för skogen som har ökat i betydelse är att använda skogen för jakt eller som ett sätt att skapa en estetiskt tilltalande miljö runt den plats där man har sin bostad eller sitt fritidshus. Att gruppen skogsägare har förändrats och breddats över de senaste årtiondena gör det svårare att analysera vad de vill och eftersträvar. Det är dock viktigt att försöka ta reda på vad denna mångfacetterade grupp vill med sin skog och hur de kan tänkas agera i framtiden. Genom att de privata skogsägarna ansvarar för en stor areal, har besluten som de fattar en direkt eller indirekt inverkan på en stor del av samhället. Hur skogen sköts påverkar till exempel industri och arbetstillfällen genom tillgången på råvara, men också alla de människor som vill vistas i skogen eller berörs på annat sätt.

Olika målsättningar

De flesta skogsägare har mer än en målsättning med sitt skogsbruk. En del av målsättningarna konkurrerar inte med varandra och kan vara möjliga att uppnå samtidigt, medan andra kan vara delvis motstridiga vilket leder till att skogsägaren kan behöva göra val, eller prioriteringar av vilka målsättningar som är viktigast att nå. Vi har försökt undersöka vad som är utmärkande för de skogsägare som prioriterar en viss nytthet som skogen producerar. Utgångspunkten är att studera vad som skiljer en skogsägare som prioriterar virkesproduktion (vilket vi kan kalla ett traditionellt fokus) från en som istället prioriterar någon annan av skogens nyttheter.

I en enkätundersökning som genomfördes 2007 tillfrågade vi privata skogsägare i Västerbottens och Västernorrlands län om de huvudsakliga skälen till att de äger skog. Lite beskrivande statistik om de 975 undersökta skogsägarna och deras fastigheter visas i Tabell 1.

Medelåldern hos våra tillfrågade skogsägare är relativt hög, nästan 60 år i genomsnitt. Den avviker dock inte från genomsnittsåldern hos privata skogsägare på riksplånet, som är ca 57 år (Skogsstyrelsen 2012). Ungefär 70 % av skogsägarna i undersökningen är män, jämfört med ca 62 % i riket (Skogsstyrelsen 2012), och nästan 80 % har en bostad (för permanentboende eller fritidsbruk) på skogsfastigheten. Lite drygt 60 % av skogsägarna i den här undersökningen är medlemmar i en skogsägarförening. I genomsnitt har skogsägarna nästan 150 hektar produktiv skogsmark. Detta är en

Skogsinkomster prioriteras högt

Genom studien framkom att ekonomi anses vara en mycket viktig aspekt av skogsägandet för de flesta. En stor andel av de tillfrågade skogsägarna säger att inkomsten från skogen är ett viktigt skäl till varför de äger skog. Det kan i sammanhanget vara intressant att ställa detta resultat mot tidigare kända resultat (se Ingemarson et al. 2006) som säger att beroendet av skogsinkomsten är relativt lågt för de privata skogsägarna. Den allra viktigaste målsättningen för skogsägarna som deltagit i vår undersökning är dock att föra traditionen av att äga och förvalta skog vidare inom familjen.

Ett av de viktigaste skälen till att äga skog är som nämnts att använda skogen som en extra inkomstkälla. Detta avspeglar sig också i resultaten angående vad skogsägarna är beredda att satsa tid eller pengar på för att förbättra. En hög andel, ca 7 av 10 av de tillfrågade skogsägarna, anger att en ökad virkestillväxt står överst på deras prioriteringslista över nyttigheter att förbättra. Från detta kan man dra slutsatsen att det är mycket sannolikt att möjligheten till extrainkomster kommer att fortsätta att vara en viktig aspekt för skogsägarna även framöver. Att 7 av 10 prioriterar virkestillväxten innebär samtidigt att 3 av 10 prioriterar att utveckla någon av de andra skogsegenskaperna eller är nöjda med sin skog och inte vill förbättra någon nyttighet. Även om prioriteringen av virkestillväxt dominerar så är 3 av 10 ingen liten grupp, och sannolikt är den här gruppen långsamt växande. Men vad kännetecknar då de skogsägare som är mer intresserade av att förbättra någon annan av skogens kvaliteter eller egenskaper?

Vi har undersökt detta på två detaljnivåer. I den första har vi endast intresserat oss för om virkesproduktionen är prioriterad eller om någon av de andra nyttigheterna med skogen är det, utan att ta hänsyn till vilken av de andra nyttigheterna som i så fall är prioriterad. På den andra, lite mer detaljerade nivån, har vi studerat om det finns några gemensamma nämnare hos de grupper av skogsägare som valt att prioritera var och en av de alternativa skogsnyttigheterna.

Skogsägarens kön har betydelse för vad man vill satsa på att utveckla med fastigheten. Enligt studien är det mer sannolikt att ökad virkestillväxt är den mest prioriterade nyttigheten om skogsägaren är en man, medan det är mer troligt att rekreation, biodiversitet och estetiska värden är mer prioriterade i re-

hög siffra om man jämför med riksgenomsnittet på ca 50 hektar, men då ska man veta att vi uteslutit fastigheter mindre än 25 hektar, samt att skogsfastigheter i Norrland i genomsnitt är större än fastigheter i södra Sverige.

Från en lista ombads de tillfrågade att markera upp till tre skäl som de ansåg

vara de viktigaste för att äga skog. Utöver det fick de också svara på vilken nyttighet från skogen som de i första hand skulle kunna tänka sig att investera tid eller pengar i för att förbättra ytterligare. Med nyttighet menar vi exempelvis virkesproduktion, biologisk mångfald eller möjligheterna för jakt.

Tabell 1. De undersökta skogsägarna och deras fastigheter.

Faktor		Andel (%)
Kön	Män	70,3
	Kvinnor	29,7
Bostad på fastigheten (permanent eller fritidsbostad)		77,2
Medlemskap i skogsägarförening		61,6
Utfört avverkning av skog de senaste 6 åren		59,1
		Medelvärde
Ålder, år		59,0
Antal ägare till skogsfastigheten		2,0
Areal produktiv skogsmark, ha		145,8

Vad vill skogsägaren satsa på?

lation till virkestillväxt om skogsägaren är en kvinna.

Sannolikheten att prioritera rekreation eller att inte vilja ändra på något med sin skog, ökar med skogsägarens ålder. Tvärtom minskar sannolikheten att skogsägaren prioriterar den estetiska upplevelsen i skogen med stigande ålder.

En annan drivande faktor bakom prioriteringen av nyttigheterna är antalet ägare till fastigheten. Med färre ägare till fastigheten ökar sannolikheten att virkesproduktion har högsta prioritet. Fler ägare till fastigheten gör det istället förhållandevis mer troligt att jaktmöjligheterna eller biodiversitet ska vara den högst prioriterade nyttigheten.

En av våra hypoteser var att skogsägarens målsättningar och prioriteringar i framtiden kan påverkas av storleken på skogsinnehavet. Bland de tillfrågade fanns både människor som äger sin skog själva och sådana som äger sin skog tillsammans med andra. Vi skapade därför en variabel som anger areal skogsmark per ägare genom att dividera skogsmarksarealen på fastigheten med antalet ägare. Resultaten visade att ökat skogsinnehav per ägare minskar sannolikheten att någonting annat än virkestillväxt ska vara i skogsägarens fokus för framtiden.

Sannolikheten att skogsägaren skulle prioritera något annat än virkestillväxt minskade om skogsavverkning nyligen

hade skett på fastigheten (inom 6 år före undersökningen). Vi kunde se att det framför allt är sannolikheterna för att prioritera jaktmöjligheter, rekreation och biodiversitet som minskar relativt sannolikheten att prioritera virkestillväxten, om avverkningar på fastigheten har utförts nyligen. Nyligen utförda avverkningar minskar också sannolikheten att skogsägaren ska vara helt nöjd med skogen på sin fastighet. Det förefaller naturligt att man har stort fokus på att etablera en ny skog på marken om man nyligen har genomfört en avverkning.

Sammanfattningsvis kan man säga att för skogsägarna är det fortsatt viktigt att skogsbruket ger en ekonomisk avkastning, även om beroendet av denna extrainkomst i de flesta fall är lågt. För skogsägarna är en hög produktion av timmer prioriterat även för den närmaste framtiden men ett ökat samägande och en åldrande skogsägarkår kan ge andra aspekter av skogsägandet en ökad betydelse.

Forskningsprojektet har genomförts med stöd av Future Forests (www.futureforests.se)

Ämnesord

Privatskogsägare, målsättningar, prioritering.

Läs mer

Andersson, M., Boman, M. & Gong, P. 2013. On the margin – what are the priorities of private forest owners? Manus.

Andersson, M. 2010. Non-industrial Private Forest Owner's Management Decisions. Doktorsavhandling. Sveriges Lantbruksuniversitet. Umeå. ISBN 978-91-576-7470-8

Kindstrand, C., Norman, J., Boman, M. & Mattsson, L. 2008. Attitudes towards various forest functions: a comparison between private forest owners and forest officers. *Scandinavian Journal of Forest Research* 23, sid. 133–136.

Författare

MATS ANDERSSON

Forskare
institutionen för skogs-
ekonomi, SLU.
901 83 Umeå

Nuvarande adress:
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Lunds Universitet
Sölvegatan 37
223 62 Lund
Mats.Andersson@cec.lu.se

MATTIAS BOMAN

Professor
institutionen för sydsvensk
skogsvetenskap, SLU.
Box 49

230 53 Alnarp
Mattias.Boman@sta.uwi.edu

PEICHEN GONG

Professor
institutionen för skogs-
ekonomi, SLU.
901 83 Umeå
Peichen.Gong@slu.se